

A folyamatos erdőborítás gyakorlata Sárvár környékén

A Szombathelyi Erdészeti Zrt. és az OEE Szombathelyi Helyi Csoportja 2015. november 6-ára szervezett tapasztalatcserét a Sárvári Erdészeti Igazgatóság területére a folyamatos erdőborítás felé vezető erdőkezelés eddigi gyakorlati tapasztalatainak a bemutatására.

Reggel a vépi erdő kavicsos üzemi útján találkoztunk. Elsőként *Bakó Csaba*, a helyi csoport elnöke köszöntötte az érdeklődő tagtársakat és munkatársakat, külön a zalai kollégákat. Örömet fejezte ki, hogy a téma iránt egyre nagyobb az érdeklődés (előzetesen több mint 50 fő jelezte részvételi szándékát). Röviden ismertette Vas megye, valamint a Szombathelyi Erdészeti Zrt. erdeinek üzem módok szerinti megoszlását.

A házigazdák nevében *Monostori Miklós* erdészeti igazgató üdvözölte a jelenlévőket, majd bemutatta a Sárvári Igazgatóságot. A 2010-től érvényben lévő erdőtervben már 1250 hektár átalakító üzem módú erdőt terveztek. Az igazgatóság 5 éve kezdte az első átalakító üzem módú erdőkezelést, melynek eddigi eredményeit az erdészeti hatóság szakembereivel értékelték. Ahol szépen alakul az átalakítás és szükséges további beavatkozás, ott újabb fahasználati lehetőséget terveztek, ahol pedig

velése során kell kialakítani a folyamatos erdőborításra jellemző változatos kor- és állományszerkezetet. Fiatalabb állományoknál a tisztításon, gyéritéseken, végül szálalóvágásokon keresztül közelíthetjük meg a szálalóerdőhöz hasonló állapotot, ahonnan már csak egy lépés a szálalás.

Szikrázó napsütésben sétáltunk be a rozsdabarna avarral borított nyiladékon a Vép 23 A és 24 A erdőrészekhez, ahol a közepes termőhelyen lévő, jelenleg 72 és 79 éves cseresekben az első – átalakító üzem módúknak megfelelő – csoportos jellegű növedékfokozó gyérités eredményeit tekintettük meg. *Balogh Csaba* bevezetőjében elmondta, hogy a vépi átalakító tömb középkorú cseres részleteiben a cserre és gyertyánra alapozott tűzifatermelés a cél. Véleménye szerint az értékes faanyagot létrehozó tölgyesek kezelésére korlátozottan alkalmas az átalakító üzem módú. Később ismertette az erdőtervi leíró lap szöveges megjegyzésében szereplő előírást, amely szerint az első gyérités során elsősorban a lékek kialakítása a feladat, hektáronként 1-3 db 2-400 m²-es léket kell kialakítani (különböző méretben és eloszlásban, de a lékek közti távolság minimum 1,5 fahossz). A második gyérités alkalmával a már meglévő újulatcsoportok felett a lékek tovább növelhetők, de szükség esetén hektáronként további 1-2 kisebb (100-200 m²) lék is kialakítható. A lékekben cserjeirtás szükséges, a gyertyánt kell visszaszorítani. A köztes állományban csoportos gyérités végzendő. A következő erdőtervezéskor ezek az erdőrészek szálalóvágás előírást fognak kapni.

A gyérités jelölése az előírásoknak megfelelően történt 2011-ben és 2012-ben, a meglévő, korábbi makktermésből származó újulatra alakították ki a lékeket. *Barancsi Zoltán* kerületvezető erdész elmondása szerint a megtekintett erdőrészekben a fahasználatok óta nem végeztek ápolási tevékenységet. A szakmai napra való tekintettel néhány lékből kivágták a gyertyán sarjakat, magoncokat, ezáltal könnyen megláthattuk az átlagosan 20-50 centiméter magasságú cser újulatot.

Az ápolás kapcsán kérdésként felmerült, hogy szükséges-e a lékek teljes ápolása, mert így tálcán kínáljuk a vadnak a csemetéket. A következőkben a hallottakkal, látottakkal kapcsolatban közlöm *Dénes Károlynak*, a Vasvári Erdészeti Igazgatóság főerdészének, a Pro Silva Hungaria alelnökének véleményét: „Az erdőtervezőnek a törvény szerint lehetősége van a következő erdőtervezésnél szálalóvágást előírni, de ennek

kezelhetetlenné vált a gyom, gyertyán, akác, esetleg bálványfa konkurenciája, módosították az erdőrészek üzem módját.

Az igazgató után *Horváth Gábor*, a helyi csoport titkára röviden ismertette a szakmai nap programját, menetrendjét, majd átadta a szót a tapasztalatcsere főszervezőjének, *Balogh Csabának*. A Vas Megyei Kormányhivatal Földművelésügyi és Erdőgazdálkodási Főosztály osztályvezetője elmondta, hogy a Sárvári Igazgatóságon a gazdálkodó javaslatára a településekhez közeli, a turisták által sűrűbben látogatott, továbbá a valamilyen természeti, kulturális értéket magában foglaló erdőkben történt átalakító üzem módú tervezése. Mivel az erdőzetben nincs védett terület, nem indokolt az átalakító tömbök növelése, újabbak kijelölése. Megemlítette, hogy átalakító üzem módúban bármelyik használati mód tervezhető a korábban vágásos üzem módúban kezelt erdők folyamatos erdőborításba történő átvezetéséhez. Tarvágás, felújítóvágás az idős állományok esetén indokolt, majd az utódállomány ne-

több bátránya van az átalakító üzemmódboz képest: felhívási kötelezettség keletkezik, 10% elegyességet kell létrehozni, elindul az erdőfelújítás ideje, jelentős költség keletkezik. Cél a szálalóerdő, a szálaló szerkezet kialakítása. Véleményem szerint nem változtatnám meg az átalakító üzemmódot, folytatnám az erdő további átalakítását. Kétszer (5 évenként) lékek közti gyérítést hajtanék végre a felső szintben, a második koronaszint kémélésével. Az állományban jelentős számban jelen lévő szép alakú kocsányos tölgy törzsek megsegítésével kívánom elérni, hogy a tölgy is teremjen, így az elegyesség természetesen jöhet létre. A lékeket nem bővíteném, a felső szintből bejutó oldalfény biztosítaná az újulat további fejlődését. A

jó alakú, szép kocsányos és kocsánytalan tölgy törzseket külön megjelölném, ezek lehetnek a később kialakítandó lékek kiindulópontjai, illetve ezek tudnának idővel értékes, jó minőségű rönköket adni a gazdálkodó számára. A terület feltárnam 40 méterenként közelítőnyom-bálózáttal. Ez a jövőben állandó lenne, lehetőség nyílna modern fakitermelő eszközökkel (pl. barveszter) a kéméletes munkákra.”

Átautóztunk a következő helyszínre, ahol egyik erdőrészletben a gazdálkodó, a másikban az ERTI kutatói által kialakított lékeket tekinthettünk meg. Mindkét részletben szépen fejlődő cser újulatcsoportokat figyelhattunk meg. A Vép 33 C-ben szálalóvágás keretében nagyobb méretű (500-1000 m²) lékek létrehozását írta elő az erdőterv, amelynek következtében helyenként elszaporodott a gyertyán és a szeder.

A NAIK ERTI nevében Kámpel József, valamint Kollár Tamás tudományos segédmunkatársak közönlötték az érdeklődőket, ismertették kutatásaikat a témakörben. A Vép 32 D erdőrészletről elmondták, hogy 2010-ben véletlenszerűen kiválasztott helyeken, négy különböző tájolásban elhelyezve, három ismétlésben, kisméretű lékeket jelöltek ki. A fahasználati előírás növedékköszítő gyérítés volt. A meglátogatott erdőrészletben a korábbi makktermések következtében már a lékek kialakítását megelőzően is nagyszámú volt az újulat.

Más erdőrészletben, ahol azonos kísérleti infrastruktúrát alakítottak ki, a véletlenszerű kiválasztás miatt olyan helyen is nyitottak léket, ahol nem volt jelen újulat. Több erdőrészletben a lékek magbeszóródását és felújulását vizsgálva megállapították, hogy ha a léknyitáskor nincs jelen megfelelő mennyiségben a kívánt újulat, a gyomosodás, valamint a gyorsan fejlődő sarjak, nemkívánatos elegyfák és cserjefajok miatt később nehezebben tud megjelenni.

Viszont a lék szélén álló fák alatt folyamatos a szaporítóanyag utánpótlása. Tapasztalataik szerint kiemelten fontos le-

het a léknyitások előkészítése és a lék helyének az újulat figyelembevételével történő megválasztása. Az újulat-felvételek során megállapították, hogy a lék közepe felé az idő múlásával egyre kevesebb lesz a csemetes szám, a lék szélén viszont növekszik a folyamatos magbeszóródásnak köszönhetően. Az újulat mérete – Szappanos András korábbi kutatásaival megegyezően – az anyaállomány gyökérzetének elszívó hatása miatt a lék szélétől a közepe felé növekszik. A talajnedvesség is nő a lék közepe felé, ez is hozzájárul a kúpforma kialakulásához. A lékekben a többletfény és -hő hatására gyorsabb a tápanyagok feltáródása is.

A lékeket övező kísérleti parcellák (50x50m) faállományát Field-Map terepi adatrögzítő segítségével térképezték fel, így a léknyitások hatásait faegyedszinten képesek nyomon követni. Méréseik igazolták, hogy a lékszéli fák nagyobb növedéket tudnak produkálni a köztes állományban lévőkhöz képest, továbbá a lék szélén lévő egyedek koronájának jobb fejlődése növeli a magtermést, de ehhez legalább két-három évnél el kell telnie.

A vad által az újulatban okozott károsítás nem volt számottevő, az elegyes lékekben inkább a magas kőrös, gyertyán elegyet fogyasztották. A 2011. tavaszi lékvágások óta mindössze egy alkalommal (2015) vágták le a gyertyán- és cseresarjakat. A szerencsés körülmények közötti léknyitás hatása a jó újulattal rendelkező lékek közepén a 3 méter magasságú cseregyedeken mutatkozik meg. A szemben lévő Vép 33 C részletben az ugyanabban az évben történt fahasználat óta szintén tavaly történt először ápolás, az újulat magassága a lék közepén 1 méter körüli. Ebben az állományban jóval erősebb a gyertyán alsószint, ezért is lehet több gyertyánsarj és magonc, amik visszavethetik a cser fejlődését.

A vépi erdőtömb csereseinek megtekintése után a Farkaserdő felé vettük az irányt. Az erdőtömb északi, Rózsáskertnek nevezett részén közjóléti létesítményeket hozott létre a Szombathelyi Erdészeti Zrt. Balogh Csaba ismertette az átalakító tömb tervezésének folyamatát.

Ezen a részen a közjóléti szolgáltatások miatt az üzemi út mellett húzódó erdőrészleteket átalakító üzemmódban tervezték és parkerdő elsődleges rendeltetést kaptak. A Bejcgertyános 4 F egy keskeny erdőrészlet, amelyben a kocsánytalan tölgy a főfafaj, bükk és cser eleggyel. Nyugatról végvágott erdőrészletek határolják. 2010-ben szálalóvágás történt benne, azóta két alkalommal volt ápolás a lékekben. Itt a szegélyhatás miatt szépen fejlődő kocsánytalan tölgy, bükk újulatot tekintettük meg. Az üzemi út túloldalán már nem ilyen kedvező a kép. A Bejcgertyános 5 E kocsánytalan tölgyes-cseres állományában korábban kiszáradt a gyertyán alsószint, melynek következtében az erdő foltokban megnyílt, a képe egy csoportos-foltos szálalóvágáshoz hasonló lett. 2013-ban szálalóvágás történt a részletben, melynek hatására a korábban meglévő gyertyán és mezei juhar újulat erőre kapott, esélyt sem adva a tölgynek. Az átalakító üzemmódú erdők öt éves felülvizsgálata során a 7,30 hektáros erdőrészletet megosztották. A keleti része visszakerült vágásos üzemmódba, míg a nyugati része, amely magában foglalja a közjóléti létesítményeket, parkerdő céllal szálalás előírást kapott. Ebben az esetben az utánpótlás-állományban minden hazai lombos fafaj elfogadható, még a gyertyán is.

A csodálatosan színes őszi erdőben pár száz métert autózva értük el következő helyszínünket, ahol 120-130 éves kocsánytalan tölgyesek szálalóvágással történő átalakításának a kezdeti eredményeit figyelhattuk meg.

Horváth István kerületvezető erdész beszélt az elvégzett munkákról. A Bejczygyertyános 10 D-ben 2011-ben szép újulatcsoportokra bontva végezték el a szálalóvágást. Azóta kétszer ápolták meg a lékeket, vágták le a gyertyánt és a tuskósarjakat. Az erdőterv szöveges megjegyzése szerint, a gyertyán foltszerűen elfogadható ott, ahol a fahasználat előtt 3-4 méter magas újulatscsoport volt belőle. A kontrasztot szépen láthatuk az egyik lékben. A lék szélén lévő sűrű gyertyán foltban semmi más fafaj nem maradt meg, viszont a lék folyamatosan ápolat részén szépen fejlődik a tölgy újulat.

Átsétáltunk a 7 C részletbe, ahol azt tudhattuk meg, hogy 2011-ben az őszi fakitermelés előtt módosítani kellett a korábbi jelölésen, mivel az idős állomány alatt lévő cérnávkony tölgy újulat a nyáron a lisztharmat károsítása miatt teljesen elpusztult. Ezért a lékekben meghagytak néhány nagy koronával rendelkező fát, amelyek alatt láthatunk az 1-2 éves újulatot, valamint az ideai makktermést. Az erdőrészletben 2011 óta egyszer ápolták a lékeket. A 11 F erdőrészletben egy gyönyörű kocsánytalan tölgy újulatkúpot figyelhettünk meg, amelynek közepén már a 2 métert is meghaladták az egyedek. A 2011-ben történt szálalóvágás során 1000-1500 m² nagyságú lékeket nyitottak az újulatfoltok felett. A léket egy alkalommal ápolták, mivel a gyertyán újulat nem volt számottevő. A magas egyedszámnak és az egyedek nagy méretének köszönhetően a tölgy újulat érdekében több ápolás már nem szükséges. A nagy egyedszám és a megfelelő fény mennyiség

hatására történő akadálytalan növekedés következtében a vad károsítása nem okozott gondot. 2016-ban a lékek óvatos bővítésével folytatják a szálalóvágást, hogy a lékek szélén lévő újulat is akadálytalanul fejlődhesen.

Utolsó programpontként a Káld-hidegkúti vadászház mellett található „Őserdőnek” nevezett 1,21 hektáros Káld 15 B erdőrészletet tekintettük meg, amelyet a Farkas-erdő régi képenek emlékeként hagytak meg a bajor erdészek az 1800-as évek végén. A részlet azonban mára egy vágásos erdő képét mutatja. A több mint 140 éve nem kezelt erdőben a 245 éves, legelőerdőből visszamaradt, alacsony törzsű, ágas-bogas tölgyek alatt felferődött a gyertyán, aminek következtében a nyír, boróka, fagyal lassan eltűnik az erdőrészletből.

A nap zárásaként a Szombathelyi Erdészeti Zrt. jóvoltából egy finom ebéd mellett megbeszélhettük a tapasztalatainkat, megoszthattuk véleményünket egymással.

A Szombathelyi Helyi Csoport nevében köszönjük a házigazda Sárvári Erdészeti Igazgatóság munkatársainak a program megszervezését, Balogh Csaba tagtársunknak a folyamatos erdőborítás témakörében töretlen lelkesedéssel végzett ismeretterjesztő tevékenységét, valamint az ERTI munkatársainak, hogy megosztották velünk kutatásaik eddigi eredményét.

Szöveg: **Horváth Gábor**
titkár, OEE Szombathelyi HCS
Fényképek: **Hunyadi Géza**

Talajtanos szakmai nap a Hanságban

A Kisalföldi Erdőgazdaság Zrt. és az Országos Erdészeti Egyesület Győri Erdőgazdasági Helyi Csoportja Talajtanos Szakmai Napot szervezett 2015. november 12-én a Hanságban.

A Talajok Nemzetközi Éve alkalmából rendezett programon társaságunk szakemberein kívül a NÉBIH (erdészeti hatóság) és a Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság képviselői is részt vettek. Meghívott terepi „előadónk” *dr. Kovács Gábor* egyetemi docens volt, a Nyugat-magyarországi Egyetemről, aki nemcsak a katedrán, hanem a mindennapi gyakorlat földszagú, gumicsizmás valóságában is képes nagyszerűen közvetíteni a termőhely-ismeretani tudnivalókat.

A rendezvényen részt vett *Balsay Endre* nyugalmazott erdészeti igazgató is, aki a Hanság múltjának nagy ismerője (a *Fejezetek a Kapuvár környéki erdők történetéből* című könyv szerzője). Az általa elmondottakon keresztül pillanatfelvételek helyett évtizedes folyamatokat ismerhettünk meg az

egy-egy helyszíneken. Bedő-díjas kollégánk egy 1934-es, Esterházy-uradalomból származó üzemtervet is magával hozott, ami a távolabbi múltba engedett bepillantást.

A talajokat állandó külső tényezőnek szokás tekinteni, és ez emberi léptékkal mérve általában így is van, de a tőzeges talajok esetében néhány évtized alatt is jelentős változások mehetnek végbe. A Hanságban ma is zajlanak ilyen folyamatok – sajnos többnyire kedvezőtlen irányban.

Az elmúlt 60 évben a tőzegréteg vastagsága évente fél centiméterrel csökkent a térségben. Ennek megfelelően a talajvízszint ugyanilyen ütemben kerül közelebb a felszínhez, ami egyes helyeken már nagyon komoly problémát okoz a fafajválasztásban. A tapasztalatok szerint a nemes nyárok viselik a legjobban a tartós elöntést (ráadásul intenzív anyagcseréjükkel nagyban elősegítik a vízszint csökkenését), szemben a természetvédelem által favorizált égerrel.

Egyes területeken a mélyforgatás mesterséges talajokat hoz létre, felszínre kerül a meszes, dunai kavicsos alapközet, alatta található egy vékony tőzeges, kotus réteg. Ahol az eredeti termőréteg túlzottan elvékonyodott, ott a mélyforgatással lehet valamelyest javítani a talaj szerkezetén. A vízfolyások közelében talajkombinációk is előfordulnak, például a Répce öntésterületén az eredeti tőzeges, kotus láptalajon a rendszeres elárasztás komoly hordalékréteggel gazdagította a felszínt, így itt ma már az öntéstalaj jelleg a meghatározó.

A nap során hat állomáshelyet látogattunk meg, hat talajszelvény-gödört elemeztünk. Az időjárás kedvező volt, májust idéző napsütés kényeztette a résztvevőket. A programot a házigazda Kapuvári Erdészeti jóvoltából izletes ebéd zárta a Rókatói Vadászházban.

Iványi Ákos
titkár, OEE Győri Erdőgazdasági HCS